

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 4Cdo/99/2023
Identifikačné číslo spisu: 8309204075
Dátum vydania rozhodnutia: 24.10.2023
Meno a priezvisko: JUDr. Alena Svetlovská
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2023:8309204075.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne Slovenskej republiky za ktorú koná LESY Slovenskej republiky, štátny podnik, Banská Bystrica, Námestie SNP 8, IČO: 36 038 351, zastúpenej advokátom JUDr. Milošom Kaščákom, Vranov nad Topľou, Kalinčiakova 10, proti žalovaným 1/ E. D. U., narodenému XX. D. XXXX, U., J. XX, zastúpenému advokátom JUDr. Petrom Barňákom, Humenné, Poľana 767/1, 2/ O. U., narodenej XX. E. XXXX, J., G. XXXX/X a 3/ E. U., narodenému X. D. XXXX, J., G. XXXX/X, za účasti Okresnej prokuratúry Humenné, Humenné, Štefánikova 69, o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, vedenom na Okresnom súde Humenné pod sp. zn. 18 C 103/2009, o dovolaní žalovaných proti rozsudku Krajského súdu v Prešove zo 17. októbra 2019 sp. zn. 16Co/61/2018, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Prešove zo 17. októbra 2019 sp. zn. 16Co/61/2018 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d'alsie konanie.

Uznesenie Okresného súdu Humenné z 9. novembra 2022 č. k. 18C/103/2009 - 889 a uznesenie Okresného súdu Humenné zo 6. septembra 2022 č. k. 18C/103/2009 - 866 v spojení s opravným uznesením Okresného súdu Humenné z 9. novembra 2022 č. k. 18C/103/2009-887 z r u š u j e.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Humenné (ďalej len „súd prvej inštancie“, „okresný súd“) v poradí druhým rozsudkom z 22. septembra 2011 č. k. 18C/103/2009-352 určil, že do vlastníctva žalobkyne patria nehnuteľnosti zapísané na LV č. XXX k. ú. R. H., parc. č. X XXX o výmere 3 930 m², parc. č. X XXX o výmere 3 160 m², parc. č. X XXX o výmere 4 125 m², parc. č. X XXX o výmere 2 038 m², parc. č. X XXX o výmere 3 096 m², parc. č. X XXX/X o výmere 6 841 m², parc. č. X XXX/X o výmere 174 m², parc. č. X XXX/X o výmere 367 m², parc. č. X XXX/X o výmere 1 150 m², parc. č. X XXX o výmere 120 662 m², parc. č. X XXX o výmere 2 219 m², parc. č. X XXX o výmere 799 963 m², parc. č. X XXX o výmere 2 468 m², parc. č. X XXX o výmere 20 795 m², parc. č. X XXX o výmere 7 463 m², parc. č. X XXX o výmere 365 m², parc. č. X XXX o výmere 17 148 m², parc. č. X XXX o výmere 2 668 m², parc. č. X XXX o výmere 2 291 m², parc. č. X XXX o výmere 1 745 m², parc. č. X XXX o výmere 997 m², parc. č. X XXX/XXX o výmere 18 031 m², pod poradovým číslom 3 v 1/4-tine a pod

poradovým číslom 4 v 1/4-tine. Zároveň žalovaných zaviazal spoločne a nerozdielne zaplatiť žalobkyni trovy konania 6 649,79 eur v lehote 15 dní od právoplatnosti rozsudku. Z vykonaného dokazovania vyvodil, že vlastníkami týchto nehnuteľností, ktoré sú zapísané na LV č. XXX k. ú. R. H. sú v jednej polovici Slovenská republika a žalovaní 1/, a 2/ (pozn. pôvodný žalovaný 2/ E.. Z. U., ktorý zomrel XX. F. XXXX) každý v 1/4-ine. Predtým tieto nehnuteľnosti boli zapísané v pozemnoknižnej vložke č. 86 a ich pôvodnými vlastníkami boli U. U. a L. S., občianky židovského pôvodu, ktoré v čase 2. svetovej vojny v rámci rasových perzekúcií boli deportované do koncentračného tábora. Žalobkyňa, ktorú v tomto konaní v zmysle zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch zastupoval Lesohospodársky majetok Ulič, š. p. (pozn. od 1. januára 2023 bol dobrovoľne vymazaný z dôvodu jeho zlúčenia so štátnym podnikom LESY Slovenskej republiky, štátny podnik) ako správca jej majetku 1/2-vice z týchto nehnuteľností nadobudla na základe rozhodnutia ONV finančného odboru Snina č. 4 537/57 z 29. októbra 1957. Žalovaní vlastníctvo podielov, a to každý v 1/4 nadobudli na základe osvedčenia o vydržaní vlastníckeho práva spísaného na notárskom úrade notárky JUDr. T. v Snine pod č. N 301/2005, NZ 37197/2005. Zdôraznil, že v roku 1948 z dôvodu, že v pozemkovej knihe neboli vyznačené zmeny vlastníkov k sporným nehnuteľnostiam došlo na základe rozhodnutia konfiškačnej komisie v Snine č. KOM 1/48 z 13. februára 1948 ku konfiškácii poľnohospodárskeho majetku U. U., a to k 1. marcu 1945 a následne na základe zápisnice z 29. mája 1948 došlo k prevzatiu lesných nehnuteľností nachádzajúcich sa v tomto katastri patriacich bývalej majiteľke U. U. a spol. v celkovej výmere 98,2943 ha do držby a úžitku Československého štátu v správe Štátnych lesov. Súd dospel k záveru, že len v dôsledku administratívnej chyby v konfiškačnom rozhodnutí z 13. februára 1948 nebola uvedená aj L. S., teda pod konfiškáciu spadali sporné nehnuteľnosti ako celok, nielen podiel U. U.. Podľa názoru súdu prvej inštancie, štát do držby majetku vstúpil najneskôr v roku 1948, ktorý tieto nehnuteľnosti užíval až do roku 1993 a v zmysle Občianskeho zákonníka (zákon č. 141/1950 Zb.) k nim na základe skutočnej držby nadobudol vlastnícke právo. Považoval za nepravdepodobné, aby došlo k vydržaniu týchto nehnuteľností žalovanými, resp. ich právnymi predchodcami. O náhrade trov konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 zákona č. 99/1963 Z. z. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“).

2. Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalovaného 1/ a pôvodného žalovaného 2/ v poradí tretím rozsudkom zo 17. októbra 2019 sp. zn. 16Co/61/2018 rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny potvrdil a žalobkyni priznal náhradu trov odvolacieho a dovolacieho konania v rozsahu 100 %. S poukazom na názor vyslovený v uznesení Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 24. októbra 2018 sp. zn. 4Cdo/167/2017, ktorým tento zrušil rozsudok Krajského súdu v Prešove z 22. júna 2015 sp. zn. 16Co/1/2015 a vec mu vrátil na ďalšie konanie, nariadil pojednávanie v súlade s § 385 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“), predvolal účastníkov konania a vykonal dokazovanie a to oboznámením sa s PKV č. XXX a vyjadreniami účastníkov konania. Odvolací súd uviedol, že listinné dôkazy, ktoré boli predmetom dokazovania na odvolacom súde nezmenili nič na skutkových a právnych záveroch, na ktoré poukazoval už predtým odvolací súd vo svojich rozhodnutiach. Súd prvej inštancie správne zistil skutkový stav, správne vyvodil právne závery a vo veci aj správne rozhodol s tým, že na jeho zisteniach sa nič nezmenilo ani v priebehu odvolacieho konania a odvolací súd na tieto zistenia odkázal v plnom rozsahu. Ako odvolací súd uviedol, z obsahu celého vykonaného dokazovania nepochybne vyplynulo, že nehnuteľnosti, ktoré sú predmetom tohto sporu, boli konfiškované konfiškačnou komisiou v Snine dňa 13. februára 1948, ktorá vydala rozhodnutie pod č. Kom 1/48 - VI. Týmto rozhodnutím bol U. U. konfiškovaný majetok bez ohľadu na to, „v ktorej obci sa nachádzal“. Následne došlo aj k fyzickému prevzatiu tohto majetku štátom dňa 29. mája 1948, o čom bola spísaná zápisnica, z ktorej vyplýva, že išlo o prevzatie lesného majetku od U. U. a spol. o celkovej výmere 98 ha 29 árov a 43 m². Tento majetok prevzalo Povereníctvo pôdohospodárstva pozemkovej reformy zastúpené Ústredným riaditeľstvom Štátnych lesov, zástupcom pracovnej skupiny TPPR v Humennom, zástupcom MNV, zástupcom roľníckej komisie a zástupcom správy konfiškovaného majetku. Na základe tejto skutočnosti odvodzovala žalobkyňa svoj titul vlastníctva k predmetným nehnuteľnostiam. Bol toho názoru, že bol konfiškovaný aj majetok spoluvlastníčky L. S.. Odvolací súd za dôležitú považoval tú okolnosť, že v roku 1950 synovia L. S. podali odvolanie proti rozhodnutiu konfiškačnej komisie, o ktorom rozhodovalo Povereníctvo pôdohospodárstva Bratislava pod č. 10465/49-IX.-1 dňa 9. októbra 1950 tak, že odvolanie

bolo odmietnuté a na majetok bol prevedený výkon pozemkovej reformy. Táto skutočnosť bola podstatná pre vyhodnotenie, či bol konfiškovaný aj majetok L. S. alebo nie. Ak by tomu tak nebolo, tento dôkaz by nevypovedal o tom, že proti rozhodnutiu konfiškačnej komisii sa odvolali synovia L. S. a žiadali o vyňatie jej majetku z konfiškácie. Ak by predmetom konfiškácie nebol aj majetok L. S., jej synovia by sa neboli odvolávali, resp. nebolo by proti čomu sa odvolať. Napokon nariadenie SNR č. 104/1945 Zb. SNR v § 3 ods. 1 umožňovalo aj deťom žiadať, aby tento majetok navyše do výmery 50 ha konfiškovaný nebol. Synovia L. S. sa odvolali voči konkrétnemu konfiškačnému rozhodnutiu, a takým bolo len rozhodnutie pod č. Kom 1/48 - VI. z 13. februára 1948, ktoré sa vzťahovalo aj na majetok U. U. a spol. Nebol dôvod, aby synovia L. S. tak robili, ak by si mysleli, že vlastníctvo ich matky zostalo nedotknuté. Navyše obdržali odpoveď o tom, že štát ich odvolaniu o vyňatie z konfiškácie nevyhovel. O tom, ktorý hnutelný majetok bol fyzicky preberaný štátom, svedčí aj zápisnica z fyzického prevzatia dňa 29. mája 1948, kde je uvedené číslo pozemnoknižných parciel PKV č. XX k. ú. R. H. a parcely sú uvádzané o celkovej výmere 982 943 ha, teda také výmery, ktoré sa dotýkali len U. U. a L. S.. Odvolací súd zdôraznil, že len v dôsledku chyby, resp. omylu, nebola v konfiškačnom rozhodnutí uvedená aj L. S.. Bolo však preukázané, že žalobkyňa na základe konfiškačného rozhodnutia preberala celú výmeru im patriacu a v dôsledku správania sa aj synov L. S. mohla usúdiť, že predmetom konfiškácie je aj majetok L. S.. Nestotožnil sa s námietkou žalovaného 2/, že žalobkyňa nemá titul k nadobudnutiu vlastníctva. Navyše odvolací súd dodal, že pri konfiškácii majetku sa vlastníctvo nadobúda z moci zákona spätne len s tým, že konfiškačný výmer sa vydával, aby sa konkretizovalo voči komu sa uplatňuje a voči ktorým nehnuteľnostiam. Kým sa nevydalo konfiškačné rozhodnutie, tak sa nevedelo, ktorý majetok spadá pod konfiškáciu. Ak v zápisnici o prevzatí majetku bolo vyznačené, „...a spol.“ - podľa názoru odvolacieho súdu to znamená, že sa konfiškačné rozhodnutie dotýkalo aj tých ostatných. Tí ostatní bola len L. S. a U. U., pretože len oni boli vlastníčkami nehnuteľností zapísaných v PKV č. XX k. ú. R. H.. Z dokazovania jasne vyplynulo, že sporné nehnuteľnosti boli fyzicky prevzaté štátom na základe konfiškačného rozhodnutia podľa Nariadenia vlády SNR č. 104/1946, o čom svedčí zápisnica o ich prevzatí z 29. mája 1948, ku ktorej patrí aj príloha, ktorá obsahuje zoznam konfiškovaných nehnuteľností, kde v celku ide o tú výmeru, ktorej vlastníčkami boli len tieto osoby. O trovách konania rozhodol podľa § 396 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 1 CSP a podľa § 453 ods. 1, 3 v spojení s § 255 ods. 1 CSP.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalovaný 1/ (ďalej aj „dovolateľ 1/“), ktorého prípustnosť vyvodzoval z § 420 písm. f) CSP t. j., že súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces a z § 421 ods. 1 písm. b) CSP, keď rozhodnutie odvolacieho súdu závisí od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Uviedol, že odvolací súd vo svojom rozhodnutí odkazuje na skutkové zistenia nachádzajúce sa v odôvodnení rozhodnutia súdu prvej inštancie, ktoré nemajú oporu vo vykonanom dokazovaní a ktoré viedli súd prvej inštancie k nesprávnemu právnemu posúdeniu veci. Namietal, že odvolací súd poukázal na skutočnosť, že rozhodnutím Konfiškačnej komisii v Snine č. Kom 1/48 - VI z 13. februára 1948 došlo ku konfiškácii pôdohospodárskeho majetku U. U. a zároveň konštatoval, že základnou otázkou pre vyriešenie predmetu sporu bolo, či aj podiely po L. S. boli konfiškované konfiškačnou komisiou pod č. Kom 1/48 - VI, pričom vyvodil záver, že išlo o prevzatie lesného majetku od U. U. a spol. o celkovej výmere 98 ha 29 árov a 43 m². Uvedené tvrdenia považoval za účelové, nepravdivé a neobjektívne, nakoľko nevychádzajú z predložených listinných dôkazov, keď z citácie úplného znenia rozhodnutia konfiškačnej komisii je zrejmé, že tam nie je zahrnutá žiadna zmienka o konfiškácii poľnohospodárskeho majetku L. S.. Bol názoru, že z písomnej žiadosti D. a I. S. z roku 1948 vyplýva iba tá skutočnosť, že z pozemkovej reformy žiadajú vypustiť majetok Samuela Honiga a nie majetok L. S.. Namietal nepreskúmateľnosť rozhodnutia odvolacieho súdu, ktorý sa vo svojom rozhodnutí nezaoberal námietkou žalovaného 1/ a to že žalobkyňa nepreukázala nadobudnutie vlastníctva titulom vydržania, najmä v otázke vstupu do oprávnenej držby, dobromyseľnosti, že jej vec patrí a v preukázaní konkrétneho obdobia reálneho užívania nehnuteľností. Za otázku, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená považoval otázku „či fyzické prevzatie sporných nehnuteľností štátom bez vydania konfiškačného rozhodnutia na konkrétnu osobu môže mať za následok stratu vlastníctva pôvodného vlastníka a nadobudnutie vlastníctva štátom“. V ďalšom podrobne rozoberal skutkový a právny stav

veci. Žiadal, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

4. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie aj pôvodný žalovaný 2/, ktoré označil ako doplnok k dovolaniu a v ktorom podrobne rozoberal skutkový a právny stav veci.

5. Žalobkyňa vo svojom vyjadrení k dovolaniu navrhla, aby dovolací súd dovolanie žalovaného 1/ odmietol.

6. Okresná prokuratúra sa k dovolaniu písomne nevyjadrila.

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) dovolanie žalovaného 1/ odmietol ako neprípustné [§ 447 písm. c) CSP], a to uznesením z 23. marca 2022 sp. zn. 4Cdo/77/2020, lebo dospel k záveru, že obsah spisu nedával podklad pre záver, že odvolací súd svoje rozhodnutie odôvodnil spôsobom, ktorým by založil procesnú vadu zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP. Rozhodnutím konfiškačnej komisie č. Kom 1/48 z 13. februára 1948 došlo ku konfiškácii pôdohospodárskeho majetku U. U. a zo zápisnice napísanej vo Veľkej Poľane 29. mája 1948 došlo k prevzatíu lesných nehnuteľností nachádzajúcich sa v katastri R. H. patriacich bývalej majiteľke U. U. a spol. v celkovej výmere 98,2943 ha do držby a úžitku Československého štátu v správe štátnych lesov. Súdny nižších inštancií uzavreli, že len v dôsledku administratívnej chyby v konfiškačnom rozhodnutí č. 1/48 nebola uvedená aj L. S., čo však nemení nič na skutočnosti, že do držby aj jej majetku najneskôr v roku 1948 vstúpil štát, ktorý prostredníctvom správcovkých organizácií (LZ, LPZ, LPM) tieto nehnuteľnosti užíval až do roku 1993, teda v zmysle stredného občianskeho zákona č. 141/1950 Zb. k týmto nehnuteľnostiam na základe skutočnej držby nadobudol vlastnícke právo. Najvyšší súd vo vzťahu k dôvodom prípustnosti dovolania vyplývajúcich podľa žalovaného 1/ z § 421 ods. 1 písm. b) CSP uviedol, že žalovaným 1/ zadefinovaná právna otázka by mohla mať znaky relevantné v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP iba vtedy, ak by výsledok jej riešenia (posúdenia a vyhodnotenia) odvolacím súdom predstavoval jediný a výlučný dôvod, pre ktorý bolo žalobe vyhovené. Podľa názoru dovolacieho súdu sa však predmetná „dovolacia“ otázka v okolnostiach tohto dovolacieho konania netýkala takého záveru, výlučne na ktorom spočívalo dovolaním napadnuté rozhodnutie. Dovolanie pôvodného žalovaného 2/ bolo dovolacím súdom odmietnuté podľa § 447 písm. e) CSP pre nesplnenie podmienok dovolacieho konania bez toho, aby sa zaoberal vecnou správnosťou napadnutého rozhodnutia, keďže napriek náležitému poučeniu zo strany odvolacieho súdu bolo z obsahu spisu zrejmé, že pôvodný dovolateľ 2/ nepreukázal zastúpenie advokátom v dovolacom konaní a ani nepreukázal zodpovedajúce právnické vzdelanie [§ 429 ods. 2 písm. a) v spojení s § 468 CSP].

8. Dovolateľ 1/ napadol uznesenie Najvyššieho súdu z 23. marca 2022 sp. zn. 4Cdo/77/2020 ústavnou sťažnosťou, o ktorej rozhodol Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavný súd“) nálezom z 25. mája 2023 sp. zn. I. ÚS 141/2023 tak, že rozsudkom Krajského súdu v Prešove zo 17. októbra 2019 č. k. 16Co/61/2018-746 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 23. marca 2022 č. k. 4Cdo/77/2020-828 bolo porušené základné právo sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Predmetným nálezom bolo uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 23. marca 2022 sp. zn. 4Cdo/77/2020 zrušené a vec bola vrátená Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie. Ústavný súd Slovenskej republiky vytkol najvyššiemu súdu, že právny poriadok prostredníctvom posudzovania porušenia práva na spravodlivý proces umožňuje aj dovolaciemu súdu, aby preskúmal, či hodnotenie dôkazov nie je natoľko svojvoľné, že dochádza k porušovaniu tohto práva. Strana sporu totiž nemôže byť bez možnosti nápravy vystavená tomu, že z vykonaných dôkazov budú vyvedené neprípustné a nelogické závery. Preskúmanie hodnotenia vykonaných dôkazov je totiž preskúmanie procesného postupu súdu. Ústavný súd skonštatoval, že považuje za presvedčivo odôvodnený záver všeobecných súdov, že žalovaní nie sú podielovými spoluvlastníkmi konkrétne špecifikovaných pozemkov nachádzajúcich sa v katastrálnom území R. H., zapísaných na LV č. XXX (bod 63 nálezu ústavného súdu), čo však nebráni tomu, aby sa krajský súd účinne zaoberal odvolacími námietkami sťažovateľa, ktoré sú spôsobilé nielen spochybníť, ale aj vyvrátiť vecnú správnosť rozhodnutia okresného súdu, že do vlastníctva Slovenskej republiky patria konkrétne špecifikované pozemky

nachádzajúce sa v katastrálnom území R. H., zapísané na LV č. XXX pod poradovým číslom vlastníka č. 3 v 1/4 a poradovým číslom vlastníka č. 4 v 1/4. Ústavný súd vychádzal z premisy, že L. S. ako spoluvlastníčku konkrétne špecifikovaných pozemkov zapísaných v pozemnoknižnej vložke č. 86 (používanej na evidenciu nehnuteľností od roku 1881 do mája 1964), ktorých sa po vykonaní pozemkových úprav v roku 1999 dotklo viacero právnych zmien, treba považovať za nezistenú vlastníčku. Zákonodarca v záujme ochrany práv fyzických osôb alebo právnických osôb, ktoré sú vo vzťahu s právami nezistených vlastníkov, ako aj v záujme ochrany vlastníckych práv samotných nezistených vlastníkov ustanovil zákonné zastupovanie týchto vlastníkov Slovenským pozemkovým fondom, resp. Lesmi Slovenskej republiky, štátnym podnikom. Hoci štát ustanovil nezisteným vlastníkom zákonných zástupcov, skutočnosť, že zákonní zástupcovia okrem pozemkov patriacich nezisteným vlastníkom (ich spoluvlastníckeho podielu) v konkrétnom katastrálnom území spravujú aj pozemky vo vlastníctve štátu (jeho spoluvlastnícky podiel) v rovnakom katastrálnom území, môže sama osebe vyvolávať konflikt záujmov. Vzniká preto legitímna otázka, ako a či vôbec zákonní zástupcovia nezistených vlastníkov na ochranu majetku nezistených vlastníkov využívajú dostupné opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky ochrany ich práv a oprávnených záujmov v konaniach pred orgánmi verejnej správy alebo všeobecnými súdmi. Ústavný súd ďalej poukázal, že podľa záveru krajského súdu žalovaní neunesli dôkazné bremeno na podporu svojho tvrdenia o vydržaní vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, ktoré boli predmetom osvedčovania podľa § 63 ods. 1 Notárskeho poriadku pred notárkou JUDr. O. formou notárskej zápisnice č. N 301/2005, NZ 37197/2002 z 11. augusta 2005, ktorá bola podkladom na vklad vlastníckeho práva účastníkov osvedčovania (vrátane sťažovateľa) do katastra nehnuteľností v časti B: Vlastníci a iné oprávnené osoby z práva k nehnuteľnosti pod poradovými číslami 3 a 4 (bod 4). Podľa názoru ústavného súdu nezákonnosť uvedeného osvedčovania podľa § 63 ods. 1 Notárskeho poriadku nemala vplyv na vlastnícke právo L. S. k predmetným pozemkom evidované v príslušných evidenciách od roku 1931. Pokiaľ žalobkyňa v napadnutom konaní tvrdila, že pozemky nachádzajúce sa v katastrálnom území R. H. zapísané na LV XXX jej patria v celosti (1/1), v celkovej výmere 1 021 696 m², teda nielen 1/2 podiel po U. U.Ö., ale aj 1/2 podiel po L. S., bola rovnako povinná preukázať, že L. S. prišla o vlastnícke právo k predmetným pozemkom evidované v príslušných evidenciách od roku 1931 v súlade so zákonom a všeobecnými zásadami medzinárodného práva. Ústavný súd preto považoval právne závery krajského súdu za predčasné a nezodpovedajúce obsahu súdneho spisu. Bol toho názoru, že ani v napadnutom konaní začatom na základe žaloby žalobkyne, ktorá rovnako ako účastníci osvedčenia vyhlásení o vydržaní vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam podľa § 63 Notárskeho poriadku tvrdila, že vlastnícke právo k predmetným nehnuteľnostiam vydržala, nebola zabezpečená ochrana vlastníckeho práva L. S., keďže nebola zastúpená zákonnými zástupcami. Považoval tiež za neakceptovateľné, že krajský súd dôkazy nachádzajúce sa v súdnom spise nevyhodnotil podľa ich skutočného obsahu. Vo vzťahu k sťažovateľom zadaných právnej otázke, ktorú najvyšší súd nezodpovedal, lebo ju nepovažoval za takú, ktorá má zásadný význam, ústavný súd vyjadril názor, že odmietnutím dovolania najvyšším súdom tento vyslal signál, že takýto postup štátu je v súlade so zákonom, a teda si nevyžaduje ingerenciu najvyššieho súdu, s čím sa ústavný súd nestotožnil.

9. Vzhľadom na predmetný nález ústavného súdu najvyšší súd opätovne prejednal dovolanie žalovaného 1/ rešpektujúc právny názor vyslovený v predmetnom náleze. Dovolací súd v ďalšom postupe uznesením z 25. septembra 2023 sp. zn. 4Cdo/99/2023 rozhodol o pokračovaní v dovolacom konaní na strane pôvodného žalovaného 2/ (ktorý zomrel) s jeho dedičmi, a to O. U. a E. U..

10. Ohľadne dovolania žalovaného 1/ Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP), po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a tiež dôvodné.

11. Žalovaný 1/ prípustnosť svojho dovolania vyvodzuje z ustanovenia § 420 písm. f) CSP, keď tvrdí, že postupom súdov oboch nižších inštancií došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces tým, že sa nedostatočne vysporiadávajú so všetkými jeho námietkami, v dôsledku čoho sú arbitrárne a

nepreskúmateľné, ako aj že rozhodnutie odvolacieho súdu vychádza zo skutkového zistenia, ktoré nemá v podstatnej časti oporu vo vykonanom dokazovaní.

12. Podľa ustanovenia § 420 písm. f) CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

13. Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie vo veci (I. ÚS 46/05). Z uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu (porov. I. ÚS 105/06, III. ÚS 330/2013, či 4Cdo/3/2019, 8Cdo/152/2018, bod 26., 5Cdo/57/2019, bod 9., 10.) alebo prekvapivosťou rozhodnutia vtedy, keď odvolací súd vydá rozhodnutie, ktoré nebolo možné na základe zisteného skutkového stavu veci predvídať, čím bola účastníkovi odňatá možnosť právne a skutkovo argumentovať vo vzťahu k otázke, ktorá sa s ohľadom na právny názor odvolacieho súdu javila ako významná pre jeho rozhodnutie, či rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.).

14. Z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle ustanovenia § 420 CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil chyby vymenovanej v tomto ustanovení, ale rozhodujúcim je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo.

15. Najvyšší súd vychádza z predpokladu, že súdy musia nielen rešpektovať právo, ale jeho výklad a aplikácia musí smerovať k spravodlivému výsledku. Spravodlivosť musí byť vždy prítomná v procese, ktorým sudca interpretuje a aplikuje právo ako hodnotový činiteľ. Pre hľadanie práva je vždy nevyhnutné vychádzať z individuálnych okolností každého jednotlivého prípadu, ktoré sú založené na skutkových zisteniach. Mnohé prípady a ich špecifické okolnosti môžu byť komplikované a netypické, čo však nezbavuje súdy z povinnosti urobiť všetko pre spravodlivé riešenie sporu. Spravodlivosť je osobitne zvýraznená aj v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a je kritériom ukladajúcim každému všeobecnému súdu povinnosť hľadať také riešenie ním prejednávanej veci, ktoré nebude možné vyhodnotiť ako popierajúce zmysel a účel príslušných zákonných ustanovení.

16. Najvyšší súd z obsahu súdneho spisu zistil, že záver súdov nižšej inštancie, že žalovaní nie sú podielovými spoluvlastníkmi konkrétne špecifikovaných pozemkov nachádzajúcich sa v katastrálnom území R. H., zapísaných na LV č. XXX je presvedčivo odôvodnený (viď aj bod 63 nálezu ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 141/2023). Pokiaľ však žalobkyňa v konaní tvrdila, že pozemky nachádzajúce sa v katastrálnom území R. H. zapísané na LV č. XXX jej patria v celosti (1/1), teda nielen 1/2 podiel po U. U., ale aj 1/2 podiel po L. S., bola rovnako povinná preukázať, že L. S. prišla o vlastnícke právo k predmetným pozemkom. Z listinných dôkazov založených v spise však taká skutočnosť nevyplýva. Odvolací súd dôkazy nachádzajúce sa v súdnom spise nevyhodnotil podľa ich skutočného obsahu, keď zápisnicu v blanketovej forme, ktorá neobsahovala osobné údaje L. S. ani k nej nebolo pripojených všetkých deväť príloh, s ktorými mala tvoriť jeden celok (č. l. 534 - 535), spolu so žiadosťou synov L. S., ktorá mala byť doručená Poverenictvu pôdohospodárstva a pozemkovej reformy, sekcii B 22 nadobudla ich matka ako dedička po J. U.Ö., ako aj odpoveďou Poverenictva pôdohospodárstva a pozemkovej reformy, sekcii B č. 10465/49-IX/1 z 9. októbra 1950 synovi L. S., že „odvolanie proti rozhodnutiu konfiškačnej komisie č. Kom. 1/1948-VI, ktorým bola vyrieknutá konfiškácia pôdohospodárskeho majetku J. U. v k. ú. R. H. odmieta, nakoľko tomuto odvolaniu nebol povolený odkladný účinok“, ktorých kópie sa v súdnom spise nenachádzajú, považoval za dostatočné na prijatie záveru o konfiškácii majetku L. S. podľa nariadenia SNR č. 104/1945 Sb. SNR. Neobjasnenou ostala aj skutočnosť, prečo až po uplynutí desiatich rokov (1. decembra 1958) od konfiškácie majetku U. U. (v roku 1948) bolo v pozemnoknižnej vložke č. 86 (používanej na evidenciu nehnuteľností od roku 1881 do mája 1964) pod bodom č. 14 (s odkazom na zápis pod č. 13) zapísané: „Na 1/2cu U. U.... Podľa

rozhodnutia ONV finanč. odboru v Snine zo dňa 29/10.1957 č. 4537/57 vkladá sa vlastnícke právo pre Československý štát (vo správe MNV) na 1/2cu.“ Riziká plynúce z pochybení štátnych orgánov musí niesť štát a tieto omyly nemožno napravnovať na úkor dotknutých jednotlivcov, najmä pokiaľ nie je v stávke žiadny iný protichodný súkromný záujem (rozsudok ESLP vo veci Lelas proti Chorvátsku č. 55555/08).

17. Zo súdneho spisu je zrejmé, že konanie o obnove evidencie niektorých pozemkov a právnych vzťahov k nim v katastrálnom území R. H. s určeným pozemkovoknižným operátom začalo v roku 1997 (č. l. 78 súdneho spisu). Okresný úrad rozhodnutím č. OPPaLH-99/50930-Ši z 13. októbra 1999 „schválil register obnovenej evidencie pozemkov v katastrálnom území R. H., obec J., okres J., kraj Prešovský...“ s tým, že neznámych vlastníkov a vlastníkov, ktorých miesto trvalého pobytu alebo sídlo nebolo známe zastupoval Slovenský pozemkový fond (regionálne pracovisko Humenné), ktorému boli doručené výpisy z návrhu registra. Medzi subjektami, ktorým boli doručené výpisy z návrhu registra bol aj Lesopôľnohospodársky majetok Ulič, štátny podnik (č. l. 83 až 85 súdneho spisu). Schválený register je verejnou listinou, na základe ktorej okresný úrad zapísal údaje registra do katastra nehnuteľností tak, že na LV č. XXX, v časti B (Vlastníci a iné oprávnené osoby) vložil pod č. 1 L. S., rodenú U., bez jej bližšej identifikácie dátumom narodenia, rodným číslom a miestom trvalého pobytu, len s údajom týkajúcim sa správy „(SPF)“, ako podielovú spoluvlastníčku vo veľkosti podielu 1/2 nehnuteľností - pozemkov nachádzajúcich sa v katastrálnom území R. H., a pod č. 2 Slovenskú republiku - Lesopôľnohospodársky majetok Ulič, štátny podnik (č. l. 130 až 131 súdneho spisu). Je potrebné preto skonštatovať, že právní nástupcovia L. S. teda nemali dôvod uplatňovať si svoje majetkové práva podľa reštitučných zákonov, keďže vlastnícke právo L. S. bolo evidované v príslušných evidenciách od roku 1931 do roku 2005 (k tomu pozri rozsudok ESLP vo veci Žáková proti Českej republike, č. 2000/09).

18. V zmysle čl. 20 Ústavy Slovenskej republiky každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva. Dedenie sa zaručuje. V kontexte citovaného článku Ústavy Slovenskej republiky je potrebné tiež uviesť, že odvolací súd opomenul vziať na zreteľ skutočnosť, že pokiaľ žalobkyňa v konaní tvrdila, že vlastnícke právo k predmetným nehnuteľnostiam vydržala, nebola zabezpečená ochrana vlastníckeho práva L. S., keďže ju treba považovať za nezistenú vlastníčku, ktorá mala byť v konaní zastúpená zákonnými zástupcami. Skutočnosť, že ide o pozemky nezisteného vlastníka, neznamená, že k nim nie je reálne možné usporiadať práva. Smrť fyzickej osoby je v majetkových veciach právnou skutočnosťou, s ktorou sa spája univerzálna sukcesia podľa § 460 a nasledujúcich Občianskeho zákonníka. Dedičstvo sa síce nadobúda smrťou poručiteľa, avšak princíp ingerencie štátu pri nadobúdaní dedičstva sa prejavuje v tom, že dedičstvo musí byť súdom (predtým štátnym notárstvom) prejednané a vyporiadané. Podľa rozhodnutia súdu (štátneho notárstva) o dedičstve sa nadobúda dedičstvo s účinnosťou ku dňu smrti poručiteľa (pozri body 66, 67, 68 a 78 nálezu ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 141/2023). Z vyjadrenia Židovskej náboženskej komunity Humenné z 9. októbra 2012 vyplýva (č. l. 520) vyplýva, že v tom čase žil minimálne jeden právny nástupca L. S. (vnučka Z. V., narodená XX. D. XXXX, Ú. F.). V zmysle § 174 ods. 2 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok (ďalej len „CMP“) súd uznesením začne konanie o dedičstve aj bez návrhu, len čo sa dozvie, že niekto zomrel, alebo bol vyhlásený za mŕtveho, ibaže sa konanie už začalo na návrh.

19. Vzhľadom na skutočnosť, že žalovaní nie sú podielovými spoluvlastníkmi konkrétne špecifikovaných pozemkov nachádzajúcich sa v katastrálnom území R. H., zapísaných na LV č. XXX, ako aj na to, že aj Ústavný súd Slovenskej republiky vyjadril pochybnosť (bod 71 nálezu ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 141/2023), ako a či vôbec zákonní zástupcovia nezistených vlastníkov (Slovenský pozemkový fond resp. Lesy Slovenskej republiky, štátny podnik) využívajú dostupné opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky ochrany ich práv a oprávnených záujmov v konaniach pred orgánmi verejnej správy alebo všeobecnými súdmi, bude tiež potrebné, aby súdy v ďalšom konaní podali podnet prokurátorovi na podanie žaloby podľa § 93 ods. 1 písm. b) CSP o určenie vlastníctva (ak boli porušené ustanovenia všeobecne záväzného právneho predpisu), a to v prospech nezistenej vlastníčky L. S. (ktorej vlastnícke právo k predmetným nehnuteľnostiam zapísané na LV č. XXX, kat. územia R. H.L., patrilo do roku

2005 na základe verejnej listiny - schváleného registra obnovennej evidencie pozemkov). V prípade, ak bude takýmto postupom vlastnícke právo nezistenej vlastníčke L. S. právoplatným súdnym rozhodnutím určené, bude nevyhnutné aby bolo následne začaté dedičské konanie. Súd také konanie začne na podnet (najmä štátneho orgánu, teda aj prokuratúry), ale aj z vlastného podnetu, ak sám pri svojej činnosti hodnoverne zistí, že niekto zomrel alebo bol vyhlásený za mŕtveho. Tak bude zabezpečená aj ochrana práv nezistenej vlastníčky.

20. Odvolací súd v ďalšom konaní tiež svoje rozhodnutie riadne odôvodní, aby obsahová (materiálna) náplň jeho rozhodnutia založila nielen jeho zrozumiteľnosť, ale aj všeobecnú interpretačnú presvedčivosť. Z odôvodnenia rozsudku musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami aj úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej. V hodnotení skutkových zistení nemôže chýbať žiadna relevantná skutočnosť alebo okolnosť, ktoré odvolací súd náležitým spôsobom v celom súhrne posúdi a náležite vyhodnotí. Rozhodnutie odvolacieho súdu musí obsahovať náležitosti uvedené v § 393 CSP, musí byť logické a presvedčivé. Osobitnú pozornosť bude odvolací súd venovať odvolacím námietkam žalovaného 1/, ktoré spochybňujú vecnú správnosť rozhodnutia prvoinštančného súdu v tom, že do vlastníctva Slovenskej republiky patria sporné pozemky uvedené v bode 1 prvej vety tohto uznesenia dovolacieho súdu.

21. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu je ustálená v tom, že existencia dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP je sama osebe dôvodom pre zrušenie rozsudku odvolacieho súdu a vrátenie veci na ďalšie konanie bez toho, aby sa dovolací súd zaoberal ďalšími dovolacími námietkami dovolateľa a správnosťou právnych záverov [§ 421 ods. 1 písm. b) CSP], na ktorých spočíva zrušované rozhodnutie odvolacieho súdu. V prípade dôvodne namietanej vady zmätočnosti ide o procesnú nesprávnosť zásadného charakteru, pri ktorej je predčasné podrobiť napadnuté rozhodnutie meritórnemu dovolaciemu prieskumu (m. m. 1Cdo/166/2017, 2Cdo/88/2017, 3Cdo/146/2018, 4Cdo/191/2018, 5Cdo/29/2016, 8Cdo/70/2017).

22. Vzhľadom na skutočnosť, že dovolací súd vyhovel dovolaniu žalovaného 1/, nezaoberal sa dovolaním pôvodného žalovaného 2/ (ktoré bolo predchádzajúcim uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo/77/2020 odmietnuté z dôvodu, že nepreukázal zastúpenie advokátom v dovolacom konaní a ani nepreukázal právnické vzdelanie), lebo toto následné zrušujúce rozhodnutie najvyššieho súdu sa vzťahuje aj na právnych nástupcov žalovaného 2/ pre ich nerozlučné procesné spoločenstvo so žalovaným 1/.

23. Najvyšší súd zároveň, vzhľadom na účinky dovolacieho rozhodnutia aj pre ďalšie rozhodovanie o trovách konania, zrušil uznesenie Okresného súdu Humenné z 9. novembra 2022 č. k. 18C/103/2009-889 a uznesenie Okresného súdu Humenné zo 6. septembra 2022 č. k. 18C/103/2009 - 866 v spojení s opravným uznesením Okresného súdu Humenné z 9. novembra 2022 č. k. 18C/103/2009-887, ktoré sú svojou povahou závislým výrokom k zrušenému meritórnemu rozhodnutiu, a teda účinky zrušenia sa musia vzťahovať aj na tieto, dovolaním nenapadnuté, rozhodnutia.

24. S poukazom na ustanovenie § 439 písm. a) CSP dovolací súd konštatuje, že tu nie je viazaný rozsahom podaného dovolania, keďže v prípade závislosti výrokov môže dovolací súd prejednať aj závislý výrok bez toho, aby bol dovolateľom napadnutý. Účinky dovolania sa tak vzťahujú aj na nenapadnutý, ale závislý výrok. Závislosť výrokov od seba závisí od konkrétneho právneho vzťahu. O závislosti možno hovoriť vtedy, ak medzi výrokmi existuje istý vzťah prejudiciality. Judikatúra najvyššieho súdu (R 73/2004) ustálila, že závislým výrokom môže byť nielen dovolaním nedotknutý výrok tvoriaci súčasť napadnutého rozhodnutia, ale aj výrok, ktorý je obsahom iného, samostatného rozhodnutia v danej veci.

25. Výdanie uznesenia o náhrade trov konania v konkrétnej výške je jednostranne závislé od existencie právoplatného rozhodnutia vo veci. Zrušením rozsudku odvolacieho súdu uznesenie o výške náhrady trov konania ako závislé rozhodnutie stratilo svoj podklad. Bez nadväznosti na predchádzajúce (zrušené) rozhodnutie by zostalo uznesenie o výške náhrady trov konania osamotené, strácalo by rozumný zmysel, čo by zároveň odporovalo princípu právnej istoty (obdobne viď napr. nález ústavného súdu sp.

zn. I. ÚS 549/2015 a uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 2Cdo/173/2008, 2Cdo/267/2008, 1MCdo/14/2010, 1Cdo/36/2011, 6Cdo/201/2012, 4Cdo/52/2014, 2MObdoV/4/2012, 4Obdo/7/2018).

26. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, odvolací súd je viazaný právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

27. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.